

1934:

Nyolc Tragédia

Schuschnigg kancellár repülőutja Szegedre

A szegedi játékok 1934-ben, a harmadik évben, Az ember tragédiája második előadás-sorozatával érték el az első nemzetközi vonatkozásban is kivételes és messzirehangzó sikert. Nyolc előadásban szólalt meg a szegedi Dóm-téren Madách Imre költsége és ezt a remekművet — szinte hihetetlen szám! — több mint 50 ezren nézték végig. A Tragédia kinőtt a zárt falak és a zárt oldalak határai közül és elvitték Madách művészetét a legszélesebb tömeg felé...

Ebben az évben hívta meg először a rendezőség a Tragédia rendezésére gróf Bánffy Miklóst, az Operaház volt intendánsát, volt minisztert, a kiváló képzőművészt és író. Bánffy maga mellé vette a modern színpadművészet egyik legnagyobb jövője és nemzetközi perspektívájú kiváló egyéniségét, ifj. Oláh Gusztávot, az Operaház akkori szcenikai főfelügyelőjét, azóta főrendezőjét, akivel együtt olyan páratlan harmincméteres, nyolcsziku, tornyokkal és lépcsőrendszerrel szegélyezett színpadot tervezett, ami már magában is külön élményt és látványosságot jelentett. Ketten páratlan mozgalmasság, hatásos, színes és képszerű keretet dolgoztak ki a Tragédia részére, amely egyszerre élmény, produkció és alkotás magasságába emelkedett. Ezalkalommal használták először az Operaház legmodernebb technikai és világítási berendezéseit és ezalkalommal alkalmazták először a templom bejáratára szerelt hatalmas vászonra a szimbolizált háttérvetítést, amelynek színessége és hangulatfestése nemcsak megmagyarázta a Tragédia egyes jeleneteit, de egészen új köntösbe is varázsolta.

A rendezőség először — általános meglepetésre — hétszer egymásután tűzte ki előadásra — augusztus 4. és 15-e között a Tragédiát és a siker olyan nemzetközi és olyan nagy volt, hogy — nyolc előadást kellett tartani. Meglepetése volt az előadásnak Csontos Gyula első Lucifer-alakítása, amely újszerűségével, művészi formálóművészetével egy a nagyközönség előtt, mint a kritika mérlegelésében páratlanul nagy sikert aratott. Adámot Táray Ferenc és Lehotay Árpád felváltva játszották. Évát Tökés Anna. A többi főszereplők között meg kell említeni Bartos Gyula, Fehér Gyula, Várady Lajos és Cselle Lajos alakítását. Az egyes képeket Szentpál-csoport táncái színesítették meg, a vetített díszletek rajzait Fülöp Zoltán, az Operaház fiatal szcenikusa készítette.

A bemutató előadáson többek között jelen volt Kállay Miklós földművelésügyi miniszter, Petri Pál kultuszminiszteri államtitkár, Herczeg Ferenc, gróf Bethlen Margit és a művészi és társadalmi élet számos kiválósága.

A játék egyik kiemelkedő eseménye volt, mikor augusztus 9-én Schuschnigg osztrák szövetségi kancellár csak néhány nappal azután, hogy Dollfuss kancellár gyilkos merénylet áldozatául esett és alig foglalta el helyét zavaros viszonyok között az osztrák kormány élén, repülőgépre szállt, hogy végignézze a Tragédia Dóm-téri előadását. A rendezőség még kultuszminiszter korában hívta meg Schuschniggot, aki kancellári kinevezése után sem feledkezett meg a meghívásról és a nehéz államügyek között repülőgépen utazott Szegedre Pernitzer államtitkár és az azóta tragikus körülmények között meghalt fiatal feleségével. Nemcsak a szegedi játékoknak és a magyar kulturális életnek, de az egész európai nemzetközi politikának eseményévé vált ez a repülőút.

A kancellár a kora délutáni órákban indult el az aszerni repülőtérről és délután 5 órakor az A 57. számú három motoros Junkers gépen érkezett Szegedre. A repülőtéren Hóman Bálint kultuszminiszter, Darányi Kálmán és Petri Pál államtitkárok, valamint báró Hennek Lipót budapesti osztrák követ fogadta a kancellárt, akit Szeged nevében Pálfi polgármester üdvözölt. Szeged zászlódiszben és ünnepi hangulatban fogadta az osztrák kormányfő szokatlan és nagy eseményt jelentő látogatását. Az esti előadást a díszpályából nézte végig és kitarított az éjfélig tartó elő-

adás utolsó jelenetéig. Ezt az előadást végignézte a magyar politikai és diplomáciai világ számos előkelősége, többek között Voinovits Géza, a Nemzeti Színház igazgatója, páter Banga Béla, Nádosy Imre volt országos főkapitány, Odry Árpád, a Nemzeti Színház művésze és főrendezője, a gróf Desseuffy, Károlyi, Semesey, Mailáth és Almásy családok tagjai. Az előadás után fogadás volt a Kassaszállóban, amely után Schuschnigg kancellár a következőket mondotta a szegedi előadásról:

— A szegedi Dóm-tér ünnepi hangulata és Bánffy Miklós gróf rendkívüli rendezése a

1935:

A Tragédia mellett Pietro Mascagni vendégjátéka

Új világsiker a magyar-olasz kulturális együttműködés jegyében

1935-ben már nem lehetett vitatkozni afelől, hogy meg kell-e rendezni a szegedi játékokat, vagy nem. A magyar közvélemény, az európai nyilvánosság sürgette, követelte a szegedi játékok új eseményeit. A rendezőség továbbhaladt a megkezdett úton és új világattrakciókat kapcsolt be a Dóm-téri előadások programjába. A Tragédia most is megmaradt az előadások centruma, de ehhez hozzákapcsolta a rendezőség a ma élő legnagyobb olasz zeneköltő szereplését a milánói Scala énekesinek közreműködésével, a legnépszerűbb olasz operának, a Paraszttbecsületnek örökké élményszámban menő előadásával. Ennek a programnak jelentőségét csak emelte az a tény, hogy ebben az időben valósult meg a magyar-olasz kulturális egyezmény és a szegedi előadások voltak az első dokumentumai ennek a szerződésnek. Ebben az évben több mint hatvanezren nézték végig a szegedi előadásokat és ismét találkozót adtak egymásnak a Dóm-téren a magyar és nemzetközi, irodalmi, művészeti, politikai és diplomáciai élet kiválóságai.

A játékokat — a negyedik évben — augusztus 3. és 16-a között rendezték meg. Hat-szor szerepelt a programon a Tragédia, amely így ismét több mint 35.000 néző számára tette felejtethetlenné Madách költői filozófiáját. A főrendezői tisztet ismét gróf Bánffy Miklós vállalta és Oláh Gusztáv továbbfejlesztette, csiszolta és tökéletesítette a drámai költemény rendezői művét. Ebben az évben belekapcsolódott a művészeti vezetés munkájába az Operaház fiatal rendezője és játék mestere, Nádasdy Kálmán is. Évát Tökés Anna, Lucifert ismét Csontos Gyula alakította, míg Adámot Lehotay Árpád és Beregi Oszkár felváltva játszották. Többi főszerepek részesei voltak Bardócz Rózsi, Várkonyi Zoltán, Gellért Endre, Szilágyi Jenő és Cselle Lajos.

Augusztus 5-én tartották meg az igazi nagy esemény varázsával és ünnepi külsőségeivel a Mascagni-előadást. A Paraszttbecsület főszerepét a milánói Scala művészei: Giuseppina Cobelli, Nino Bertelli, Apolló Granforte énekeltek. A nézőtér felállva sokáig ünnepelte az ősz mestert, Pietro Mascagnit, amikor megjelent a budapesti Hangverszenzenekar száztagú együttese élén a karmesteri pulpituson. A rendezés munkáját Periole Ansaldo, a római kir. Operaház igazgató-főrendezője irányította, a varázslatosan szép színpadot Oláh

költeményt csodálatos módon érthetővé tette azok számára is, akik nem ismerik a nyelvet. Még a bécsi Burgtheater előadásánál is jobban tudatára ébredtem itt a szegedi téren a költői alkotás döbbenetes aktualitásaira.

A kancellár másnap reggel utazott el repülőgéppel Szegedről és ezt a látogatást az egész világsajtó, mint a magyar-osztrák politikai és kulturális együttműködés jelentős eseményét kommentálta. A további előadások során tovább fokozódott a nemzetközi siker és ezek és ezek közül csak néhány név illusztrálja a Tragédia előadásának kibontakozását és a szegedi kezdeményezés sikerét. Goga Oktávián volt román miniszter, Antonio Widmar követségi sajtófőnök vezetésével az olasz újságírók egész csoportja, herceg Eszterházy László, báró Urbán Gáspár és Péter, gróf Wlaskovich Péter, József Ferenc főherceg, Rassy Károly, gróf Károlyi Viktor, stb. A Tragédia nyolc előadására filléres vonatokon több, mint 25.000-en érkeztek ezekben a napokban Szegedre. Ez már a nemzetközi siker bizonyítéka volt. — ez az év elindította a szegedi játékokat az állandóság és az európai név felé.

A Tragédia mellett Pietro Mascagni vendégjátéka

Új világsiker a magyar-olasz kulturális együttműködés jegyében

1935-ben már nem lehetett vitatkozni afelől, hogy meg kell-e rendezni a szegedi játékokat, vagy nem. A magyar közvélemény, az európai nyilvánosság sürgette, követelte a szegedi játékok új eseményeit. A rendezőség továbbhaladt a megkezdett úton és új világattrakciókat kapcsolt be a Dóm-téri előadások programjába. A Tragédia most is megmaradt az előadások centruma, de ehhez hozzákapcsolta a rendezőség a ma élő legnagyobb olasz zeneköltő szereplését a milánói Scala énekesinek közreműködésével, a legnépszerűbb olasz operának, a Paraszttbecsületnek örökké élményszámban menő előadásával. Ennek a programnak jelentőségét csak emelte az a tény, hogy ebben az időben valósult meg a magyar-olasz kulturális egyezmény és a szegedi előadások voltak az első dokumentumai ennek a szerződésnek. Ebben az évben több mint hatvanezren nézték végig a szegedi előadásokat és ismét találkozót adtak egymásnak a Dóm-téren a magyar és nemzetközi, irodalmi, művészeti, politikai és diplomáciai élet kiválóságai.

Gusztáv tervezte. A nagy előadás után a magyar operai kultúra egyik gyöngyszemét, a magyar zenevilág great old mann-jének, Hubay Jenőnek Kremonai hegedűsét játszották el ünnepi előadásban. Oláh Gusztáv rendezésében, Halász Gitta, Lauris Lajos, Losonczi Zoltán és Erdy Pál főszereplésével. A budapesti Hangverszenzenekart Fleischer Antal vezényelte, a világhíres hegedűsözlőt az azóta fiatalon, tragikus körülmények között elhunyt kiváló hegedűművész, a Hangverszenzenekar koncertmestere, Hannover György játszotta.

Augusztus 12-én a nagy eseményeket ünnepivé tette Horthy Miklós kormányzó érkezése, aki kíséretével különvonaton utazott Szegedre, hogy végignézze a Paraszttbecsület előadását. A kormányzói díszpályában foglaltak helyet Kolonka herceg olasz követ, Vértessy Sándor kabinetirodai főnök, József Ferenc főherceg, Tasnády Nagy András külügyminiszteri államtitkár, Igmándy Hegyessy Ferenc, a testőrség parancsnoka, Keresztes-Fischer Lajos tábornok, valamint Baranyi Tibor főispán és Pálfi József polgármester. Az előadás szünetében a kormányzó fogadást tartott a püspöki palotában. Elragadtatásának adott kifejezést a szegedi produkció felett. Ekkor jelentette ki a rendezőbizottság tagjai — Pásztor József, Lengyel Vilma, dr. Balogh István, Rácz Antal — előtt azokat az emlékeztető szavakat, amelyekben elmondotta, hogy tovább kell folytatni és állandósítani kell a szegedi játékokat és mindent el kell követni, hogy a szegedi szabadtéri játékokat állandósítsák.

Öt nappal később, augusztus 17-én újból udvari különvonat érkezett Szegedre, amely Horthy Miklósát, a kormányzó feleségét hozta ifjú Horthy Miklós, Ráday Gedeon, gróf Károlyi Gyula volt miniszterelnök és nagy kísérete társaságában Szegedre, mert a kormányzó már az első szegedi látogatása alkalmával kijelentette, hogy okvetlenül végig akarja nézni a Tragédia Dóm-téri előadását is.

Augusztus 9-én tartották meg az 1935. évi játékok harmadik eseményének, a Glaukosnak bemutatóját az újszegedi uszoda víziszínpadán.

Ez az év volt úgy művészi, mint idegenforgalmi szempontból az eddigi legkiemelkedőbb esztendője a szegedi játékoknak. Ebben az évben 80.000 embert mozgatott meg ez a háromszoros kimagasló és európai nivóju produkció.